

„ÁRVÍZ-2000”

Kovács Zoltán százados, ZMNE doktorandusz hallgató

A cím akár egy nagy nemzetközi hadgyakorlatot is takarhatna, azonban most nem egy hadgyakorlatról kívánok pár gondolatot papírra vetni, hanem egy olyan eseményről, amely - a Magyar Honvédség erőinek részvételével „zajlott” ugyan (nem is elhanyagolható mértékben!) - egy egész országrész lakosságát érintette.

A vízállás- és időjárás előrejelzések, valamint a korábbi évek tapasztalatai alapján már március végétől várható volt bizonyos fokú áradás a Tiszán és mellékfolyóin, azonban a rendkívüli – az évszaktól eltérően magas – hőmérséklet, ami felgyorsította a hó olvadását a Kárpátokban, illetve a vízgyűjtő területre lehullott csapadékmennyiség miatt a vízszint emelkedése nagyobb méreteket öltött a vártnál.

Felkészülés a feladatra

Az árvíz és belvíz elleni feladatok ellátásának részletes szabályait a Vízügyi Törvényben kapott felhatalmazás alapján az OVH elnöke az Országos Árvíz- és Belvízvédekezési Szabályzat-ban állapította meg (OÁBSZ).

Az OÁBSZ külön szabályozza a védekezésre való felkészülés és a védekezés ellátásának szabályait.

A felkészülés feladatai:

- a védőművek fenntartása,
- a védekezési tervek és nyilvántartások elkészítése,
- a védőművek és felszerelések rendszeres felülvizsgálata,
- védekezési gyakorlatok tartása,
- az összekötők tájékoztatása.

A Vízügyi Igazgatóság (VIZIG) a védekezés műszaki feladatait a veszélytől függő készültségi fokozatokban látja el.

A védelemvezető akkor rendeli el az egyes fokozatokat és az ezeknek megfelelő intézkedéseket, ha az áradó víz szintje a fokozatra mértékadó vízállást elérte és további áradás várható.

A készültséget pedig akkor szünteti meg, ha az apadó vízállás a fokozatra mértékadó vízállás alá szállt és újabb áradás nem várható.

(Jeges árvízveszély esetén, vagy ha azt a védvonal indokolja, a vízállástól függetlenül is elrendelhető a védelmi készültség.)

Az OÁBSZ a következő készültségi fokozatokat határozza meg:

- **I. fokú** (figyelőszolgálat). Ebben a fokozatban nappali figyelőszolgálatot kell szervezni.
- **II. fokú** (védekezés). Ebben a fokozatban éjjel-nappal őrszolgálatot kell tartani.
- **III. fokú** (fokozott védekezés). Ebben a fokozatban a védelemvezető köteles a VIZIG védelmi osztágát készültségbe helyezni.

Katonai árvízvédelmi készültségi fokok

A Magyar Honvédségben meghatározott szervek, erők és eszközök vannak kijelölve a különböző rendkívüli helyzetek – árvíz, szélsőséges időjárási viszonyok, veszélyes ipari objektumokban bekövetkezett események, stb. – kezelésére, a keletkezett károk felszámolásában való részvételre.

A kijelölt erők nagyságát, összetételét, az alkalmazási lehetőségeit és módjait minden évben pontosítjuk. Minden – pl. árvízvédekezésbe bevont – alakulat rendelkezik a megfelelő tervekkel, kimutatásokkal, melyek alapján alkalmazni lehet a megalakított alegységeket, csoportokat. A tervek naprakészségéért, a kijelölt állomány felkészítéséért, kiképzéséért a műszaki szakszolgálat felelős, mely egyben az alkalmazás során is koordináló tevékenységet végez.

Az árvízi védekezést tekintve a MH 3. g. ho. állományából az alábbi alakulatok és erők kerülnek bevonásra:

	B	M-után	
MH 25. Klapka Gy. gl.dd.	2	3	VMCS
	1	1	robbantóosztag
MH 5. Bocskai I. gl.dd.	2	3	VMCS ¹
MH 62. Bercsényi M. gl.dd.	2	4	VMCS
	1	1	robbantóosztag
MH 37. II. R.F. mű. dd.	2	5	könnyű mentő csoport
	2	5	nehéz mentő csoport
	3	3	vízi szállító csoport
	4	4	robbantóosztag
	2	2	földmunka gépcsoport
	2	2	vízisztító részleg
MH 101. "SZ" Z.M. ve.tü.dd.	1	2	VMCS
MH 61. Vay Á. log.e.	1	1	TECS ²

(A MH 37.mű.dd. és a MH 101.ve.tü.dd. kijelölt részlegei „M” esetén közvetlenül a SZFVK ÁOTÖ-nek vannak alárendelve.)

A MH VOB³ vezetője – a VIZIG-ok által elrendelt árvízvédelmi készültségek bevezetése után – ha várható a kijelölt erők alkalmazása, katonai árvízvédelmi készültséget rendelhet el a veszélyeztetett területen alkalmazásra betervezett csapatok számára.

Árvízvédelmi készültségi fok váltását szolgálati úton, fokozatonként, (rendkívüli esetben fokozatok elhagyásával) az MH MIK rendeli el a védekezésben várhatóan érintett ÁOTÖ(ek) részére. Béke állapotban a feladatra kijelölt csapatok és törzsek napi tevékenységüket folytatva rendelkeznek a szükséges állománnyal és eszközökkel, valamint alkalmazásukhoz szükséges felszereléssel és tervekkel. Az ÁOTÖ-ek az alárendelt csapatok

¹ VMCS – Vízi Mentő Csoport

² TECS – Táborigényellátó Csoport

³ VOB – Vízkárelhárítási Operatív Bizottság

napi feladatainak ismeretében rendelik el az árvízvédelmi készülségi fokozat rendszabályainak bevezetését az igények szerint meghatározott munkacsoportokat kiállító csapatok részére.

Az **I. fokú katonai árvízvédelmi készülséget** a MH MIK igazgatója akkor rendeli el, amikor a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium (KHVM), közlése szerint olyan az árvízhelyzet, hogy a kijelölt erők igénybevételére lehet számítani. (Ez általában megegyezik a vízügyi szervek III. fokú készülségével.)

Elrendeléskor az elrendelésről számított *48 óra időtartam alatt* az alábbiak szerint fel kell készülni a további készenléti fokozatok szükség szerinti bevezetésére:

- árvízvédelmi tervek pontosítása;
- beosztott technikai eszközök hadrafoghatóságának ellenőrzése;
- kijelölt állomány pontosítása;
- az árvízvédelmi készülség elrendelése után - a kiképzés folytatása mellett - ellenőrizni kell az árvízvédelemre kijelölt erők létszámát és az alkalmazhatóság feltételeinek meglétét, részükre gyakorló riadót kell elrendelni;
- összekötő tisztek biztosítottságának ellenőrzése;
- ÁOTÖ, ÁOCS-ok felállítása feltételeinek biztosítása.

A **II. fokú katonai árvízvédelmi készülséget** a MH MIK igazgatója általában akkor rendeli el, amikor I. fokú készülség után az árvízveszély tovább fokozódik. Elrendeléskor, az elrendeléstől számított *6 óra időtartam alatt* az alábbiak szerint fel kell készülni a további készenléti fokozat bevezetésére:

- ÁOTÖ, ÁOCS felállítása;
- menetszámvetések elkészítése;
- a meghatározott alakulatok összekötő tisztjeinek kiküldése az érintett VÍZIG védelemvezetési központjába; (1.sz. táblázat)
- összeköttetés felvétele és az információs csatornák ellenőrzése;
- árvízvédelmi munkacsoportok összeállítása és felkészítése elvonulásra;
- vasúti gördülő anyag igénylése, berakási és kirakási feladatok pontosítása;
- várható feladat körzetében az ellátás, pihentetés, munkavégzés feltételeinek előzetes pontosítása;

- a kijelölt erők számára együtt-tartást kell elrendelni úgy, hogy 2 órán belül az elvonulásuk biztosítható legyen.

A bevezetett rendszabályok 24 órán keresztül tarthatók fenn. Ennek leteltét követően a személyi állományra vonatkozólag engedélyezni kell a hivatásos állomány lakáson történő pihentetését a 2 órás menetkésztség biztosításával.

Külön parancsra elő kell készíteni a nehéz műszaki technika (lánc talpas járművek) szállításához szükséges gépszállító utánfutókat, illetve le kell igényelni a vasúti gördülőanyagot az illetékes katonai szállítási igazgatóság útján. Az igénylés teljesítésének akadályoztatása esetén azonnal a MH MIK-hoz kell fordulni a vasúti gördülőanyag biztosításáért.

ÉSZAK-DUNANTÚLI VIZIG	GYŐR	25.gl.dd.
KÖZÉP-DUNANTÚLI VIZIG	SZÉKESFEHÉRVÁR	37.mű.dd.
DÉL-DUNANTÚLI VIZIG	PÉCS	101.ve.tü.dd.
ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI VIZIG	MISKOLC	5.gl.dd.
KÖZÉP-TISZAVIDÉKI VIZIG	SZOLNOK	34.feld.z.
ALSÓ-DUNAVÖLGYI VIZIG	BAJA	62.gl.dd.
ALSÓ-TISZAVIDÉKI VIZIG	SZEGED	62.gl.dd.
FELSŐ-TISZAVIDÉKI VIZIG	NYÍREGYHÁZA	5.gl.dd.
TISZÁNTÚLI-VIZIG	DEBRECEN	5.gl.dd.
KÖRÖS-VIDÉKI VIZIG	GYULA	62.gl.dd.

1.sz. táblázat

A **III. fokú katonai árvízvédelmi készültséget** a MH MIK igazgatója akkor rendeli el, ha a kijelölt erők alkalmazása rövid időn belül szükségessé válhat.

A III. fokú katonai árvízvédelmi készültség elrendelése után az árvízvédelemre kijelölt erőknek készen kell állni a kapott parancs szerinti azonnali útbaindulásra. A vasúti szállításra tervezett eszközöket be kell rakni (fel kell málházni) és meg kell szervezni az őrzésüket.

A III. fokú katonai árvízvédelmi készültséget az elrendeléstől számított *10 órán keresztül* lehet folyamatosan fenntartani. Ha a készültségi fok elrendelésekor a kijelölt erők kirendelő parancsot nem kapnak, elhelyezési körleteiket nem hagyhatják el, éjjel az ügyeletes alegység részére meghatározottak szerint pihenhettek.

A szállító járműveknek *20 perces menetkésztség* biztosításával külön kijelölt helyen kell besorolni. A 10 óra elteltével - ha kirendelő parancs továbbra sem érkezett - a kijelölt erő készültségi fokát II. fokra kell mérsékelni.

Elrendelésekor, az elrendeléstől számított 2 óra időtartam alatt az alábbiak szerint kell felkészülni és végrehajtani az árvízvédelmi feladatokat:

- ÁOTÖ, ÁOCS folyamatos működtetése, kapcsolattartás az összekötő tisztekkel és az irányító operatív törzsekkel;
- menet megkezdése a meghatározott árvízvédelmi körzetbe;
- feladatok vétele;
- védekezési tevékenység megkezdése;
- szükség szerinti váltás, pihentetés rendszabályainak bevezetése.

A *készenléti helyzet feloldását*, illetve a kijelölt erők visszarendelését a MH MIK igazgatója kezdeményezi.

A *készültségi fok csökkentését a MH SZFVKF* - ha erre az előjáró árvízvédelmi szervektől (MIK) utasítást nem kaptak - saját hatáskörben rendeli el, ezt jelenti a MH MIK igazgatónak.

(A készültségi fok csökkentése nem jelenti a vasúti szerelvényekre (trailerekre) málházott nehéz technikai eszközök kirakását, lemálházását. A személyi állomány pihentetését úgy kell megszervezni, hogy a 2 órás menetkésztség biztosítva legyen.)

Rendkívüli esetekben - főleg kis vízfolyásokon lezúduló árvíz vagy egyéb előre nem látható körülmények esetén – a kijelölt erőket készültségi fokozatok elrendelése nélkül is ki lehet rendelni. Váratlanul bekövetkező árvízveszély esetén - ha a helyzet nem tűr halasztást - joga van erőket kirendelni a MH SZFVKF-nek, azonban a tett intézkedést szolgálati úton köteles a MH ÁVOB igazgatójának jelenteni.

A kezdetek

Mint már említettem, az áradás már korábban prognosztizálható volt, azonban az árhullám mértéke és nagysága meghaladta a várakozásokat. A Magyar Honvédség erőinek bevonása – köszönhetően a jó felkészültségnek és a naprakész terveknek - gyorsan és zökkenőmentesen zajlott le.

A MH erőinek bevonásának jogi alapját a Magyar Köztársaság Kormánya 47/2000. (IV.10.) Korm. rendelete adta meg, mely szerint „*a polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvény 2. §-a (2) bek. g.) pontja szerinti – árvízvédekezési – veszélyhelyzet létrejöttét 2000. április 8-án 22.00 órától megállapítja.*”.....”*a veszélyhelyzet Bács-Kiskun, Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Hajdú-Bihar, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben áll fenn... ...a veszélyhelyzet elhárításába – a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény (Kat. tv.) 8. §-ának b.) pontja alapján – a Magyar Honvédség, a Határőrség és a rendvédelmi szervek bevonhatók.*”

A katonai erők bevonása valójában már a Kormány rendeletének megalkotása előtt megtörtént, hiszen április 7-én a MH SZFVK I. helyettese – a MHPK, VKF intézkedése alapján - a 24/3/1999. számú faxintézkedésében elrendelte az I. fokú katonai árvízvédelmi készültséget, majd még aznap éjjel a III. fokút, illetve a 24 órás árvízvédelmi operatív szolgálatok (ÁOTÖ, ÁOCS) felállítását és működtetését.

A „LEGENDA”

A MH 3.g.ho. parancsnokság Árvízvédelmi Operatív Törzse által a napi eseményekről vezetett napló kapta ezt az elnevezést, amely úgy vélem találó, hiszen a Honvédség erői és a védekezésben résztvevő valamennyi polgári vagy testületi személy a tudása és ereje legjavát adta azért, hogy a roppant víztömeget a medrében lehessen tartani.

Maga a napló tömören, szűkszavúan írja le az eseményeket és időpontokat, amelyek jelentősek, sőt néha döntő fontosságúak voltak a védekezés szempontjából.

Úgy gondolom, hogy a kiválóan, mondhatni „*legendásan*” helytálltakat megilleti minden dicséret és pár mondat a „LEGENDÁ”-ból.

A védekezésbe bevont első alakulat a *MH 5.gl.dd. (Debrecen)* volt, melynek két védelmi munkacsoportja részére április 7-én 22.00.-kor rendelték el a III. fokú készültséget, majd másnap hajnali 02.00. órakor már útbaindultak a feladat végrehajtására Tiszalúdra.

Másodikként a térségben található *MH 61.log.e. (Nyíregyháza)* tábori ellátó csoportja részére rendelték el a III. fokú készültséget április 09-én 20.00.-kor.

Rövid időn belül szükségessé vált a személyi állomány nagyobb mértékű bevonása a védekezésbe, ezért 10-én hajnali 03.00. órakor a *szabadszállási Alföldi Kiképző Központ* 300 fős VMCS-ja részére is III. fokú készültséget rendeltek el, majd útbaindították őket Szolnokra.

Április 11-én a Szolnokon diszlokáló két alakulat – *MH 88.gyr.z. és a MH 34.feld.z.* – részére is III. fokú árvízvédelmi készültség lett elrendelve és órákon belül megkezdték a védekezést a Tiszaligetben.

Április 12-én 03.00.-kor az *Alföldi Kiképző Központ* másik nagy laktanyája, *Kalocsa* részére lett elrendelve a III. árvízvédelmi fok, az állomány pedig elindult Szolnokra.

A vízszint emelkedése miatt még aznap sorra kerültek a „kisebb” alakulatok is. A *MH 24.feld.z. (Eger)* és a *MH 5.ehc.e.* részére délben lett elrendelve a III. fok és kiadva az útbaindító parancs Szolnokra.

Április 13-án a *MH 89.ve.száll.re.e. (Szolnok)* VMCS-ja a *MH 3.g.ho.* alárendeltségébe került és megkezdte feladatát.

Április 14-én a tüzér alakulatok – *MH 36.pct.tü.e. (Kiskunhalas)* és *MH 101.ve.tü.dd. (Pécs)* – is III. fokú készültségbe léptek és útbaindultak Szolnokra.

Április 15-én a *Dunántúli Kiképző Központ (Tapolca)* védelmi munkacsoportja is megkapta a III. fokú készültséget elrendelő parancsot, majd útbaindult Cserkeszőlőre.

Április 18-án a *MH 69. hc.rep.e.* 500 fős állománya is felvette a harcot a mindegyre emelkedő vízzel.

Még aznap este bevonásra került a *Honvéd Folyami Flotilla* kijelölt állománya is.

Április 19-én mozgósították a *MH 37.mű.dd.* és a *MH 34.feld.z.* könnyűbúvárait.

Április 21-én a *MH 40.vb.e. (Aszód)* és a *SAVARIA Kiképző Központ (Szombathely)* kijelölt állománya is beérkezett Szolnokra.

A fentiek alapján valóban elmondható, hogy a feladat szinte valamennyi katonai alakulatot érintett valamilyen mértékben és időtartamra. A védekezés beillett volna egy

összhaderónemi gyakorlatnak is, hiszen a szárazföldi haderónem mellett a légi erő és a Folyami Flotilla alegységei is részt vettek a feladatban.

A védekezés irányítása

A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok Megyei Operatív Törzsét (MOT) hoznak létre a különböző katasztrófavédelmi helyzetekre történő felkészülés megszervezésére, a katasztrófavédelmi helyzetek kezelésére, elhárítására és a következmények felszámolásának irányítására, koordinálására.

Az operatív törzs öt fő munkacsoportból és részlegből épül fel, az alábbiak szerint:

- Vezetési és Szervezési Munkacsoport,
- Lakosságvédelmi és Kárfelszámolási Munkacsoport,
- Logisztikai Munkacsoport,
- Híradó és Informatikai Munkacsoport,
- Tájékoztatási és Információs Részleg.

Mindegyik munkacsoportnak megvan a feladata, felelőssége az előkészítéstől kezdődően a védekezés befejezéséig.

A ***Vezetési és Szervezési Munkacsoport*** koordinálja a munkacsoportok tevékenységét; folyamatosan gyűjti, értékeli a kialakult helyzetről beérkezett adatokat, információkat; javaslatokat dolgoz ki a tevékenységbe bevont más szervek és polgári védelmi szervezetek alkalmazására; kidolgozza a katasztrófavédelmi intézkedés-tervezeteket; valamint kapcsolatot tart fenn az OKF VKK-val.

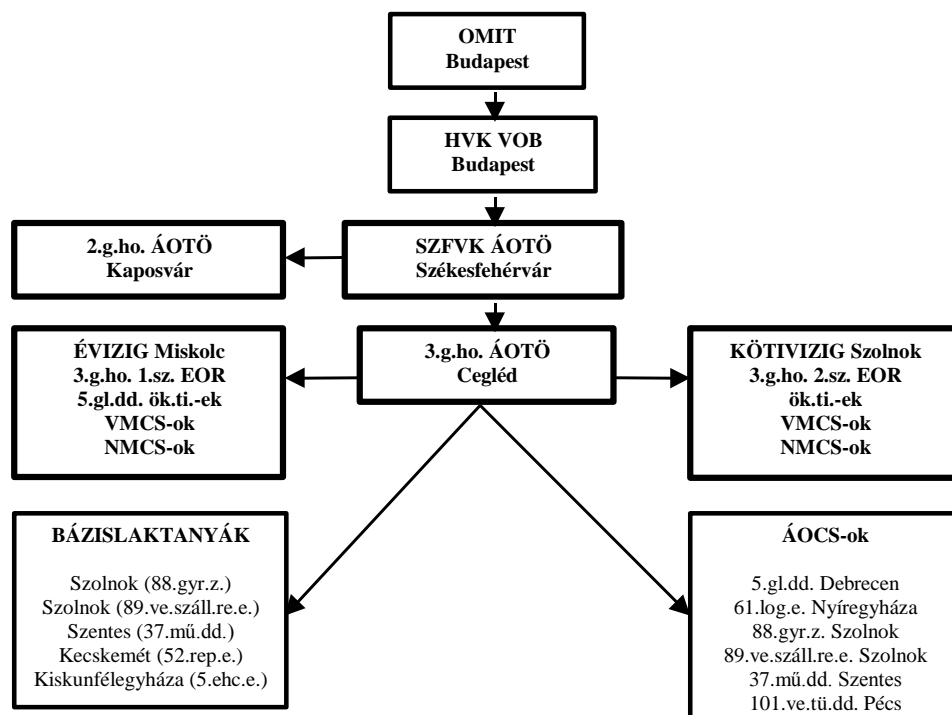
A ***Lakosságvédelmi és Kárfelszámolási Munkacsoport*** feladata a baleseti vagy katasztrófavédelmi helyzet bekövetkezését követően a következmények megítélése, szakmai helyzetelemzés kidolgozása; javaslatok kidolgozása a védelmi/védekezési tevékenységekre, ezen belül a lakosságvédelmi és műszaki mentési szakmai területekre; rendszerezi, feldolgozza a beérkező adatokat; kidolgozza a szükséges intézkedés-tervezeteket, melyek a lakosság élet- és anyagi javainak megóvására, a károk csökkentésére irányulnak.

A **Híradó és Informatikai Munkacsoport** feladata a különböző veszélyhelyzetek vagy katasztrófahelyzetek bekövetkezése esetén a híradásra és vezetésre lebiztosított eszközök aktivizálása; az ügyeleti szolgálat átállítása a veszélyhelyzet kezelés időszakában jelentkező speciális feladatokra; a számítógépes adatbázis működtetése; a jelentések rendjére vonatkozó javaslatok kidolgozása; a híradó- és informatikai rendszerek folyamatos üzemeltetése.

A **Logisztikai Munkacsoport** feladata az operatív munkacsoport teljes körű logisztikai biztosításának (szállítás, élelmezés, pihentetés) folyamatos végzése; a káresemény kezeléséhez szükséges anyagi-technikai feladatok szervezése és végrehajtása.

A **Tájékoztatói és Információs Részleg** folyamatosan tájékozódik a helyzetről, különböző forrásokból meggyőződik azok valódiságáról; szervezi a lakosság tájékoztatásával kapcsolatos feladatokat; előkészíti a médiák képviselőinek tájékoztatását, a sajtótájékoztatókat, biztosítja a szükséges szakembereket.

A Magyar Honvédség esetében hasonló jellegű operatív szervek kerülnek megalakításra, azonban kisebb létszámmal.

1.sz. ábra A katonai árvízvédelem irányításának rendje

Az árvízi védekezés hatékony és operatív irányítására Árvízvédelmi Operatív Törzsek (ÁOTÖ) és Árvízvédelmi Operatív Csoportok (ÁOCS) kerülnek létrehozásra, illetve Előretolt Operatív Részleg (EOR) működik a Vízügyi Igazgatóságokkal való hatékonyabb együttműködés céljából. *(lásd 1.sz. ábra)*

(A fenti szervezetek felállításáról részletesen a Honvédelmi Minisztérium és a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium árvízvédekezésben való együttműködésről szóló 48/1988. HM-KVM (HK.21.) együttes utasítás, valamint a katonai árvízvédelem megszervezéséről szóló 23/1988. MN VKF (HK. 21.), a 4.g.hdt. PK 574/114/1997/Mű. és a SZFVK I. helyettes 574/429/1997/Mű. intézkedése rendelkezik.)

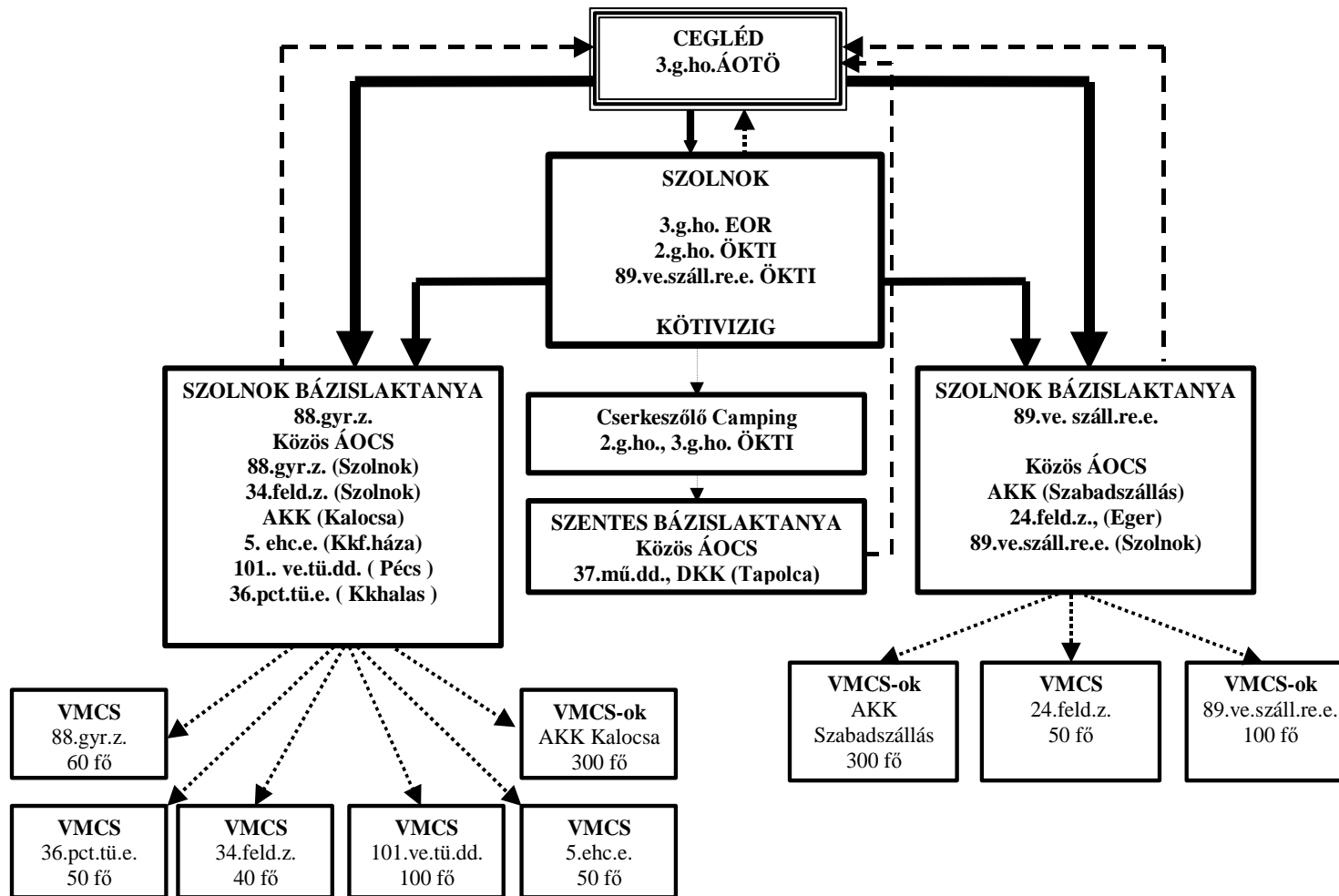
Az ÁOTÖ és ÁOCS feladatai magukba foglalják:

- a kijelölt erők készenléti helyezését (a MH MIK vagy az MH SZFVKF intézkedésére), illetve a kirendelés végrehajtását;
- a II. fokú katonai árvízvédelmi készenléti elrendelések (vagy külön parancsra) az összekötők kirendelését a védekezést folytató VÍZIG-okhoz;
- a védekezésre kirendelt csapatok tevékenységének összehangolását, az egységek harcértékének megőrzését, helyzetének és munkájának nyilvántartását;
- a napi tájékoztató jelentések felterjesztését az előjáró árvízvédelmi szolgálathoz;
- a vízügyi szervek árvízvédekezést irányító vezetőitől átvett feladatok szakszerű és előírás szerinti végrehajtásának biztosítását.

Az ÁOTÖ hadtest- (SZFVK), illetve hadosztályparancsnoksági szinteken, míg az ÁOCS-ok a védekezésre kijelölt alakulatok parancsnokságán kerülnek megalakításra és működtetésre.

A működésüket alapvetően a bázislaktanyákban és helyőrségekben látják el, azonban amennyiben az alárendeltségébe tartozó kijelölt erők állományának 50 %-a kirendelésre került, az ÁOCS vezetési pontját ki kell telepíteni a védekező VÍZIG-hoz.

A Szolnok térségében alkalmazott nagy létszámú erő-eszköz irányítása, a tevékenységük koordinálása a *2.sz. ábrán* látható szervezeti felépítés szerint, a meghatározott alá- és fölérendeltségi viszonyok alapján történt.

2.sz. ábra

A Szolnok térségében lévő erők katonai irányítása

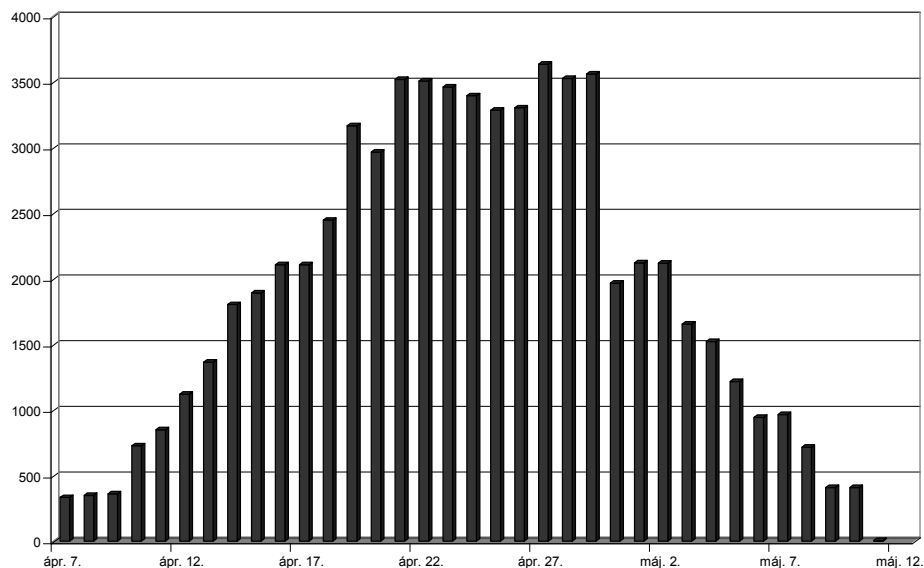
Tények, számok és „LEG”-ek

A Magyar Honvédség vízkár-elhárítási munkákban résztvevő és készülségi szolgálatban lévő állománya összesen 4133 fő volt.

Mindösszesen 597 db honvédségi technikai eszköz került bevonásra a feladat során.

A MH 3.g.ho. alárendelt csapataitól 1947 fős személyi állomány 291645 munkaórában, míg 344 technikai eszköz 202303 km-t, illetve 946 üzemórát teljesítve vett részt.

A személyi állomány és a technikai eszközök bevonásának mértéke a vízállással arányosan változott, biztosítva ezzel a leghatékonyabb feladat-végrehajtást. (3. és 4.sz. ábrák)

3.sz. ábra A védekezésbe bevont személyi állomány létszáma

A **KÖTIVIZIG** területén a **LEGNAGYOBB** foglalkoztatott napi létszám 13634 fő volt, beleértve a 300 tűzoltót, 342 más vízügyi szervtől érkezett szakembert, a polgári védelem és a fegyveres testületek erőit.

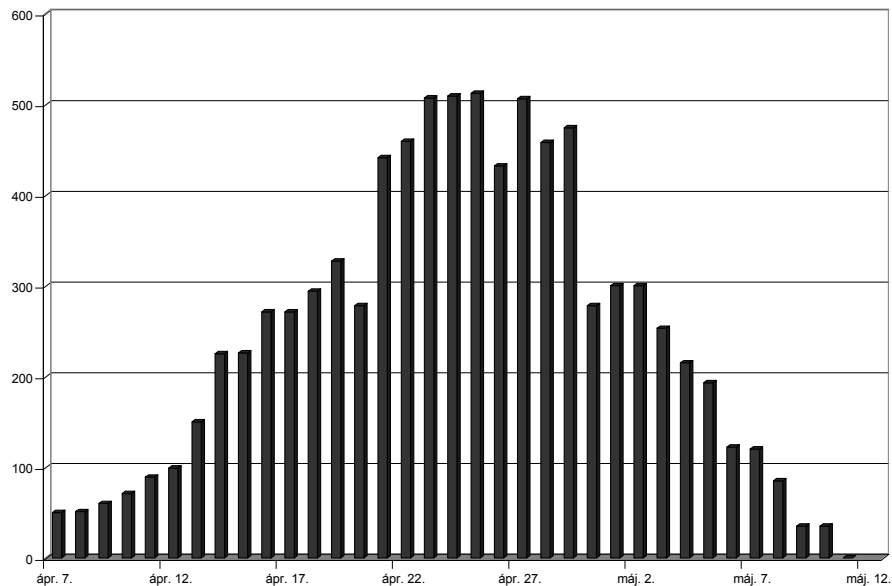
A fakadóvízzel borított terület nagysága 2868 ha, hossza 356 km volt. Curgások 1118 helyen, buzgárok 127 helyen, szivárgóvíz 177 km hosszan keletkezett.

A védekezés során beépített homokzsákok mennyisége meghaladta a 7,5 milliót. (A tavalyi árvízvédekezésnél mindössze 2 millió db homokzsák került „csak” felhasználásra.)

Nyúlgát építése történt 206 km, bordás megtámasztás 40 km, hullámverés elleni védelem 67 km, szivárgó 3780 m és szádfal 497 m hosszban épült.

A védekezésben a technikai eszközöket tekintve 6 db katonai helikopter, 347 db építőipari gép, 967 db közúti jármű, 10 db vízi jármű és 18 db egyéb eszköz vett részt.

(Az árvíz mellett folytatni kellett a küzdelmet a belvíz ellen is. Az átemelő szivattyúk egy nap alatt közel 8 millió m³ vizet emeltek át a vízvezetőkbe, csatornába, de a víz alatt lévő terület nagysága így is elérte a 42.150 ha.-t.)

4.sz. ábra A védekezésbe bevont technikai eszközök száma

A **LEG**gyorsabb veszélyelhárítás április 26-án történt, amikor Tiszakécskén a töltés koronaélén 47 m hosszú, 5 cm széles repedés keletkezett, ami 15 cm-ré szélesedett.

A helyszínen lévő védekezők azonnal észlelték a repedést és 20 perc múlva már 150 személy 25.000 db (!) homok- és kavicsal töltött zsákot épített be 4,5 óra alatt.

A **LEG**impozánsabb látványt nyújtó védmű a Tiszasasznál keletkezett buzgár elhárítására készült ellennyomó medence, (1.sz. kép) melynek kiépítéséhez közel 30.000 db homokzsákot használtak fel. /A védművet tudomásom szerint meg kívánják hagyni műszaki emlékként./

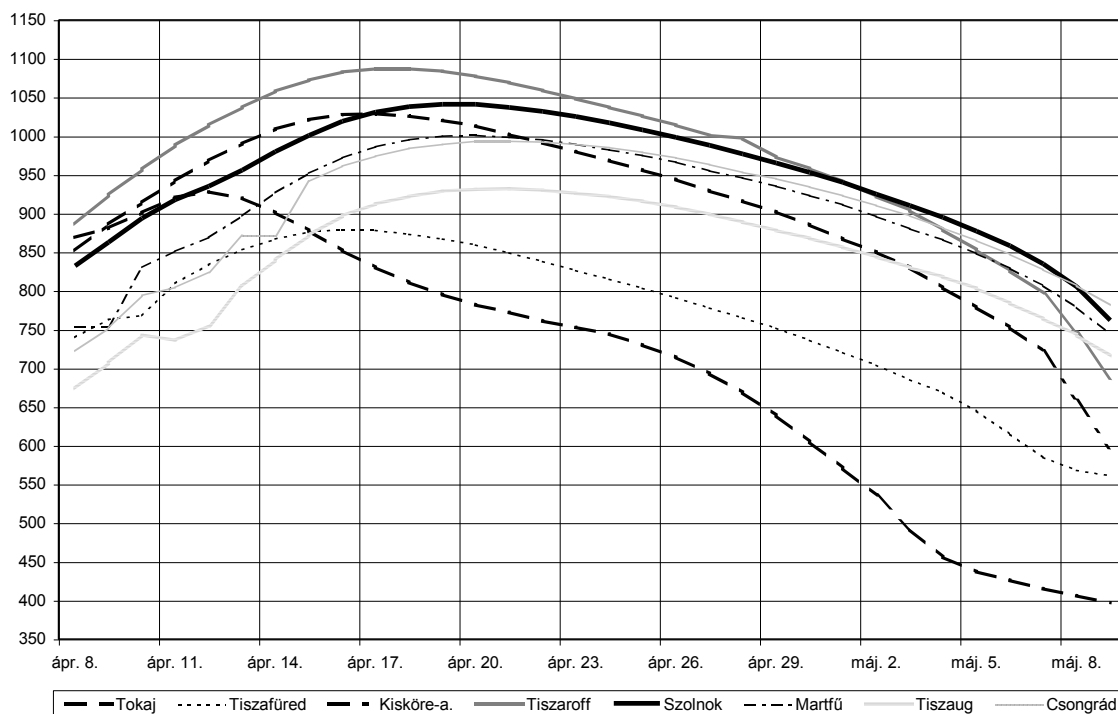
Az **ATIVIZIG** területén az egy nap foglalkoztatottak létszáma 1665 fő volt, beleértve a 40 fő székely önkéntest Csíkszeredáról, a 80 fő ukrán műszaki katonát és a polgári védelem erőit.

A védekezés során 27 helyen észleltek felpuhulást, 7 helyen felpúposodást, 15 helyen felázást, 7 helyen talpszivárgást, 9 helyen töltés csurgást, 3 helyen repedést a töltéseken, 11 helyen buzgárok megjelenését.

A védekezés időszaka alatt felhasználásra került 15.237 m³ homok, 300.900 db homokzsák, 8330 m² fólia, 6,9 m³ palló, 1900 t kohósalak, 3 m³ beton és 3400 t terméskő, valamint 1689 m² felületű szádfalat, 8 km hosszban stabilizált utat építettek.

A védekezésben 215 db közúti-, 44 vízi jármű, 102 munkagép és egyéb technikai eszköz vett részt.

A költségeket tekintve a védekezés az ATIVIZIG területén mintegy 458 millió Ft-ba került.

5.sz. ábra Vízállás idősorok a Tiszán

Az ÉVIZIG és FETIVIZIG védelmi tevékenységéről sajnos nem rendelkezem részletes adatokkal, azonban a Tisza menti régiót tekintve elmondható, hogy a védekezés során mindösszesen felhasználtak 10,5 millió db homokzsákot, 160.000 m³ homokot, 75.000 m³ kavicsot, 500.000 m² fóliát és 25.000 t terméskövet. Az árvízzel fenyegetett 400 település védelme érdekében mintegy 1600 km folyóhosszon kellett munkálatokat végezni, ami egyes becslések szerint 13 milliárd Ft költséget jelentett.

Érdekességként szeretnem még megemlíteni, hogy a Tiszán a Tiszafüred és Csongrád közötti szakaszon valamennyi mérőhelyen magasabb vízállást mértek, mint eddig valaha, ami egyben azt is jelenti, hogy Csongrádon egy közel 30 éves – (1970. június 1., 935 cm) – vízszintet múlt felül a folyó a mért 994 cm-es vízállással. (5.sz. ábra)

Szegednél viszont továbbra is a 30 éves „rekord” – a 960 cm – van érvényben. (2.sz. táblázat)

Tapasztalatok

A közelmúlt árvizei világosan megmutatták, hogy a jelenleg meglévő árvízvédelmi védvonalak kiépítettsége nem megfelelő egy nagyobb mérvű árhullám mederben tartására.

A legjobb példaként Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét lehet megemlíteni. A Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (FETIVIZIG) 5500 km²-es működési területe a megye csaknem egészére kiterjed.

Folyó	Állomás	I. fok (cm)	II. fok (cm)	III. fok (cm)	LNV (cm)	Tetőző vízállás (cm)	Tetőzés dátuma (hó, nap)
Tisza	Vásárosnamény	600	750	800	923	882	ápr. 08.
Tisza	Záhony	500	600	700	751	711	ápr. 10.
Tisza	Dombrád	600	700	800	890	833	ápr. 10.
Tisza	Tokaj	650	750	800	894	928	ápr. 12.
Tisza	Tiszafüred	600			835	881	ápr. 16.
Tisza	Kisköre alsó	600	700	800	978	1030	ápr. 17.
Tisza	Szolnok	650	750	800	974	1041	ápr. 19.
Tisza	Tiszaug				844	932	ápr. 21.
Tisza	Csongrád	650	750	850	935	994	ápr. 20.
Tisza	Mindszent	650	750	850	982	1000	ápr. 21.
Tisza	Szeged	650	750	850	960	929	ápr. 23.
Bodrog	Felsőberecki	550	650	700	795	783	ápr. 08.
Fekete-K.	Ant	500	600	700	1000	948	ápr. 08.
Fehér-K.	Gyula	400	500	600	786	673	ápr. 08.
Kettős-K.	Békés	550	700	800	972	921	ápr. 08.
Hármas-K.	Gyoma	550	700	750	918	837	ápr. 10.
Hármas-K.	Szarvas	600	750	850	954	892	ápr. 19.
Hármas-K.	Kunszentmárton				947	985	ápr. 21.
Maros	Makó	400	450	500	625	415	ápr. 21.

2.sz. táblázat Tetőzések a Tiszán és mellékfolyóin

A megye természetföldrajzi és árvízhidrológiai adottságai miatt a területen a vírkárelhárítási feladatok országos összehasonlításban is jelentősek.

Itt található az ország árvízvédelmi vonalainak 15%-a, a folyóhálózat 10%-a. Az év bármely időszakában kialakulhatnak jelentős árhullámok, melyek vízhozamai meghaladhatják a nyári vízhozam 100-szorosát is (!), a Tisza vízszintemelkedése pedig egy-egy árhullám alkalmával elérheti a 11 m-t.

A földrajzi viszonyok és a folyóhálózat miatt a megye területének 38%-át veszélyeztetik a folyók árvizei. Az árvizek szintje alatt fekvő területen (ami 2.000 km²) 118 település található közel 200.000 lakossal! Ezt a területet 544,136 km hosszú árvízvédelmi fővédvonal védi az árvizektől, amelyből csupán 283,128 km, a teljes védműhossz 52,33%-a van az előírt méretekre kiépítve!!! (A mértékadó árvízszint fölött 1 m-rel.)

Az egyik legsúlyosabb probléma tehát (nemcsak a FETIVIZIG területén, hanem országosan) az árvízvédelmi létesítmények helyzete. A meglévő töltésrendszer nemcsak magassági, hanem keresztmetszeti vonatkozásban sem megfelelő, a védvonalakat keresztező műtárgyak (zsilipek, csőátereszek) előregedtek és a pénzhiány miatt egyre inkább elmaradó karbantartási munkák következtében a töltéseken, műtárgyakon lévő hibák csak tovább halmozódnak.

A közelmúltban elkészült védvonal általaj-feltárás – mely a védvonalak környezetükhöz képest gyengébb, a biztonsági követelményeknek nem megfelelő szakaszainak kimutatását tűzte ki célul - eredményei sem kecsegtetnek semmi jóval.

A mérések számos olyan - 50-200 m hosszúságú - szakaszt találtak, ahol a gátak általaj-állékonysága veszélyesen lecsökkent és ezen belül is jelentős a különösen veszélyes, töltésszakadással fenyegető, sürgősen helyreállítandó védvonalszakasz.

A másik súlyos probléma, hogy a vízgyűjtő területek nagy része külföldön helyezkedik el, ami kiszolgáltatottá tesz bennünket mind az előrejelzés, mind a közvetlen beavatkozás szempontjából.

(A Tisza tokaji szelvényéhez tartozó 35.870 km² –es vízgyűjtő területéből 22.000 km² Románia, 8.000 km² Ukrajna területén fekszik.)

Az árvizek hevéssége miatt az előrejelzés időelőnye rendkívül rövid, ami nagymértékben korlátozza a védekezési lehetőségeinket. A kialakult árhullámok a csapadékhullástól számított 12-24 órán belül az országhatár térségébe érnek.

Éppen ezért a jövőben nagy figyelmet kell fordítani az esetleges ideiglenes védművek megépítéséhez szükséges védelmi anyagok helyszínre juttatására, tárolására, a kivitelezéshez szükséges munkaerő létszám és technikai eszköz átcsoportosítására.

Fenn kell tartani a jó együttműködést a szomszédos országokkal az előrejelzés és a meglévő adatok minél gyorsabb és pontosabb közlése, a közös védekezés koordinálása érdekében.

A mostanihoz hasonló nagy létszámú katonai erő bevonása esetén problémát okozhatnak a jelenleg érvényben lévő jogi szabályozások is.

Mint ismeretes, a MHPK, VKF maximum 100 főig terjedő erőt és 21 napot meg nem haladó időtartamra rendelhet ki saját hatáskörében. A védekezésbe az első napon bevont állomány létszáma viszont meghaladta a 300 főt is!

1.sz. kép Buzgár Tizsasznál

Problémát okozhat a katonai árvízvédelmi fokozatok jelenlegi tartalmi megfogalmazása is. Például a III. fokú készültséget folyamatosan csak 10 órán keresztül lehet fenntartani, de a védekezésre megalakított MRCS⁴-ok némelyike 3 napon át is ebben a készültségi fokozatban volt.

Az általam fent felsorolt főbb problémákat mindenképpen orvosolni kell, hogy legközelebb még hatékonyabban és olajozottabban működjön a védelmi gépezet.

⁴ MRCS – Mentő Roham Csoport

A rendkívüli készültséget a Kormány az 59/2000 (V.2.) Korm. rendeletében 2000. május 03. 00.00 órától feloldotta.

Az árhullám levonultát követően megkezdődött az ideiglenes védművek visszabontása, az üres homokzsákok elszállítása, a károk felmérése.

Az árvízi védekezésben való részvétel számos hasznos tapasztalattal szolgált az erők alkalmazása, vezetése, az együttműködés tekintetében, melyet a jövőben célszerű lesz belefoglalni az árvízvédelmi tervekbe.

Remélhetőleg a jövőben már egy speciális műszaki alegység is tevékenyen részt fog venni a jelenlegihez hasonló védekezési munkálatokban.

Műszaki berkekben köztudott, hogy május 26-án Ungváron négy ország honvédelmi minisztere – Ukrajna, Szlovákia, Románia és Magyarország – megbeszéléseket folytattak és aláírtak egy jegyzőkönyvet, mely szerint közös többnemzetiségű műszaki alakulatot hoznak létre zászlóalj erőben.

(Az alakulat létrehozásának szándéknyilatkozatát már a tavalyi év elején aláírták a magyar, ukrán és román védelmi miniszterek.)

A zászlóalj a rendeltetéséből adódóan a „Tisza” nevet kapta, mivel feladatai közé tartozik a Tisza folyón bekövetkezett árvizek, egyéb természeti katasztrófák kezelése, a keletkezett károk felszámolásában való aktív részvétel.

A terjedelmi korlátok miatt nem ölelhettem fel a védekezésre való felkészülésnek és magának a végrehajtásnak minden részletét, remélem azonban, hogy ezzel az írásommal hozzájárultam ahhoz, hogy mindenki egy átfogó, nagybani képet alkothasson magában arról a hatalmas munkáról, amit úgy hívunk: árvízvédelem.

Felhasznált irodalmak jegyzéke:

Mű/291. Katonai Árvízvédelmi Szakutasítás
MH 3.g.ho. IIKR II-7-a-21-b összefoglaló jelentés
MH 3.g.ho. ÁOTÖ napi jelentés (ápr. 8.-máj. 10)
32/2000 Magyar Közlöny (1637-1639.o.)
11-16/2000 SZMSZ a JNSZ megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Operatív Törzse részére
ÉVIZIG tájékoztatója (ápr.8.-máj.9.)
KÖTIVIZIG tájékoztatója (ápr.8.-máj.10.)
ATIVIZIG tájékoztatója (ápr.20., 28.)
FETIVIZIG tájékoztatója a SZSZB megyei VB ülésére